

Undervisningsmateriale til 2084

Det Dramatiske Udgangspunkt

2023

Det Dramatiske Udgangspunkt præsenterer

2084

– Et dystopisk sansebombardement efter George Orwell

År 2084: Superstaten Europa beherskes af en diktatorisk inderkreds anført af den forførende virtuelle leder Big Mother. Et højteknologisk samfund, som bygger på angst, had og totalovervågning. Vincent Storm arbejder i Ministeriet for Sandhed med at omdigte historien efter ordre fra Inderkredsen. Hans længsel efter frihed vokser, og han indleder et illegalt kærlighedsforhold til Julie. Men Big Mother ser alt, og det uundgåelige sker!

Når demokratiet og kloden slår revner

2084 er en dramatiseret opdatering af George Orwells uødelige fremtidsroman *1984*. Et multimedie-teatershow med hologrameffekter, som det ikke er set før på en dansk teaterscene.

For hvordan udvikler vores verden sig, når klimaet på et tidspunkt for alvor bukker under?

Undervisningsmateriale til *2084*

Dette undervisningsmateriale retter sig mod undervisning i de ældste klasser i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne. Det er primært egnet til undervisning i **dansk, samfundsfag og drama**.

Materialet behandler forskellige emner med relation til forestillingen *2084*. Det består af korte introducerende tekster, forslag til spørgsmål, der kan arbejdes med, og links til inspiration. Materialet er ment som et inspirationskatalog og tager ikke stilling til, hvordan der kan arbejdes med de forskellige emner.

Kapitel 1: George Orwell

Kapitel 2: Diktatur og demokrati

Kapitel 3: Magt – over sproget, tanken og historien

Kapitel 4: Forestillingsanalyse

Der er desuden mulighed for at bestille en snak med en af skuespillerne efter forestillingen. Spørg til det, når du bestiller billetter eller skriv til dramatiske@gmail.com.

Medvirkende: Marius Bjerre Hansen, Malte Frid-Nielsen, Ludmilla Faber Striim, Jonas Littauer, Annika Johannessen (video), Selma Mønsted (video), Mo Chara (video)

Idé og koncept: Jonas Littauer & Krzysztof Minkowski

Manuskript og dramaturgi: Eva Littauer

Scenesættelse: Krzysztof Minkowski

Scenografi og kostumer: Konrad Schaller

Lyddesign: Simon Littauer

Lysdesign og opsætning video: Lars Egegaard Sørensen

Video og teknisk programmering: Jens Mønsted

Producent: Jonas Littauer

Co-producent: Teater Katapult

1. George Orwell

George Orwell (1903-1950)

Forlægget for forestillingen *2084* er George Orwells roman *1984*, som udkom i 1949. George Orwell (fødenavn Eric Arthur Blair) arbejdede blandt andet som politibetjent og senere journalist. Han skrev artikler, essays og digte for aviser og tidsskrifter og også flere romaner. De to mest kendte er *Animal Farm* (1945, gammel da. oversættelse: *Kammerat Napoleon*, 1947, ny dansk oversættelse: *Dyregården*, 2021) og *1984*.

Fordi Orwell var født i starten af 1900-tallet, oplevede han både 1. verdenskrig, den spanske borgerkrig (som han selv deltog i) og 2. verdenskrig, og det var blandt andet de iagttagelser, han gjorde sig af Adolf Hitler og Josef Stalin og deres styreform, som dannede baggrund for hans romaner. Orwell troede på, at socialistisk demokrati var den rette styreform, men han var ikke blind for, at den form også hurtigt kunne kamme over i ufrihed og diktatur som fx kommunismen gjorde under Stalin i Sovjetunionen. (Kilder bl.a. Forfatterweb.dk)

Inspiration:

Om George Orwell på forfatterweb.dk:

https://forfatterweb.dk/oversigt/orwell-george?check_logged_in=1

"George Orwells *Kammerat Napoleon* var en brik i CIA's propaganda under Den Kolde Krig", Information 29. januar 2021:

<https://www.information.dk/kultur/2021/01/george-orwells-kammerat-napoleon-brik-cias-propaganda-kolde-krig>

Analyse af *1984*, Dr Aidan, YouTube:

https://www.youtube.com/watch?v=8eqZnfuY_8

2. Diktatur og demokrati

Sådan skaber man et diktatur

Samfundet i *2084* er et diktatur. Forestillingen (og bogen bag) beskriver en dystopi, det vil sige et negativt billede af, hvordan fremtiden kunne blive. Statens virkemidler er overdrevne i fiktionen, men de er alligevel baseret på virkeligheden. Mange af de metoder, der er blevet brugt af diktatoriske stater gennem tiden, bruges også i dag. Nogle af dem er:

Kontrol af sandheden

Overvågning og opmuntring til at overvåge sine medmennesker

Bekæmpelse af politiske modstandere inkl. statslig kontrol med retssystemet

En fælles fjende, gerne i form af en krig

- Hvilke redskaber bruger Big Mother til at holde styr på befolkningen? Giv eksempler.
- Nævn nogle udemokratiske lande rundt om i verden, som hovedsageligt styres af et parti eller en leder. Hvilke metoder benytter de sig af? Brug aviser til at researche og underbygge jeres udsagn.
- Hvilke metoder hører man mest om?

- Hvad kan drivkraften være for dem, der bestemmer, til at fastholde styreformen?
- Selv i nogle relativt udemokratiske lande afholdes der valg, som vindes med stort flertal af den samme leder/det samme parti, som allerede sidder på magten. Hvorfor mon man overhovedet gør sig den umage at afholde valg?

Inspiration:

Lex om totalitære regimer og totalitarisme

https://denstoredanske.lex.dk/autorit%C3%A6re_regimer

<https://denstoredanske.lex.dk/totalitarisme>

Lex om magt:

<https://denstoredanske.lex.dk/magt>

”Hvad har satanisme, regnbuefamilier og krigen i Ukraine tilfælles? Alt, hvis man spørger Putin”,

Videnskab.dk, 22. oktober 2022

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/hvad-har-satanisme-regnbuefamilier-og-krigen-i-ukraine-tilfaelles-alt-hvis-man-spoerger-putin/>

Demokrati

I 2084 er indbyggerne undertrykt, og begrundelsen er, at det er den eneste måde at overleve på, efter at Jorden er kollapsed under klimapresset, som mennesket ikke fik ordentligt styr på, før det næsten var for sent. Fjender af staten er dem, der mener noget andet end staten eller fx kan finde på at spise kød eller skyde et dyr.

I forestillingens pressemeddelelse står:

”Når presset på vores klode bliver for stort, så dur det ikke at blive ved med at lave politiske lappeløsninger. I vores opsætning 2084 står det så galt til, at alt bliver ekstremt – det gælder også styreformen. Er demokrati det bedste, når det er selve menneskets overlevelse, der er på spil?”

- Er demokrati den bedste styreform?
- Ville det være bedre at indføre en knap så demokratisk form fx her i Danmark, hvis magthaverne så til gengæld satte så meget turbo på den grønne omstilling og klimaindsatser, at det gik meget bedre og hurtigere, end det gør nu?
- I Europa er det påbudt ved lov, at alle udelukkende spiser plantebaseret. Set med nutidens øjne er det måske en lov, man godt kunne leve med, og som kunne give mening. Men hvor ville grænsen gå for, hvad staten må blande sig i?
- I 2084 må indbyggerne ofre al deres frihed for at overleve. Er det ok ikke at være sig selv længere, hvis bare man overlever?
- Kan det faktisk være dejligt, hvis nogen bestemmer, hvad man skal mene, så man ikke behøver træffe svære valg og bruge kræfter på at manøvrere i livet?
- Mon det virkelig er nødvendigt at indføre diktatur under Big Mother, eller er klimaet blot en undskyldning for magthaverne til at beholde magten?

Inspiration:

Lex om demokrati:

https://denstoredanske.lex.dk/demokrati?_gl=1*6hfan6*_up*MQ..&gclid=EAlaIQobChMIvc6GuIT4ggMVSUBBAh37bwgZEAAAYASAAEgKMOvD_BwE

Lex om velfærdsstaten:

<https://denstoredanske.lex.dk/velf%C3%A6rdsstat>

”Danskerne vil ofre sig for klimaet og Ukraine”, Videnskab.dk, 28. oktober 2022:

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/ny-undersogelse-danskerne-vil-ofre-sig-for-klimaet-og-ukraine-men-toer-politikerne/>

3. Magt – over sproget, tanken og historien

Meget politik og magtudøvelse handler om at få andre til at forstå verden på en bestemt måde, og den slags påvirkning foregår hele tiden, i det store og i det små omkring os. I diktaturer spiller sproget en vigtig rolle i at skabe den virkelighed, som magthaverne ønsker. Det påviste fx den tyske jøde Victor Klemperer, som fulgte udviklingen i det tyske sprog fra nazisterne kom til magten i Tyskland i 1933, og han skrev: ”Ord kan virke som bitte små doser arsenik: De sluges ubemærket, de synes ikke at have nogen virkning, men efter nogen tid viser giftens virkning sig alligevel.” Victor Klemperer, *LTi – Det Tredje Riges sprog*.

Sproget spiller også en meget vigtig rolle i *2084*, hvor arbejdet med det har en bastant og insisterende form. ”I ’1984’ analyserer Orwell, hvordan det totalitære er så kvælende, især fordi det tager form gennem sproget – den sfære, ingen kan trække sig tilbage fra, og som former vores bevidsthed og mulighed for handlen.” (https://forfatterweb.dk/oversigt/orwell-george?check_logged_in=1)

Orwells egne ord

George Orwell har selv haft indflydelse på sproget. I *Kammerat Napoleon* og *1984* opfandt han udtryk, som er gledet ind i hverdagssproget som noget, der kan give mening, selvom man ikke har læst bøgerne. Nysprog er ét udtryk, andre er:

- Tankepoliti
- Big Brother holder øje med dig
- Alle dyr er lige. Nogle dyr er mere lige end andre.

Hvad betyder det sidste udtryk?

Nysprog

Karakteren Søre arbejder med at udforme en ny nysprogsordbog, og han forklarer om sproget:

”Når vi er færdige, er der ikke ét overflødig ord tilbage i sproget. Hvorfor have et ord, der betyder det modsatte af et andet ord? Et ord indeholder jo i forvejen sin egen modsætning. Tag f.eks. ordet godt. Hvad skal man bruge et ord som ’dårlig’ til? Ordet ugodt er klart bedre, for det betyder præcis det modsatte af godt. Hvis du vil have et stærkere udtryk end ordet „godt“, så dækker ’plusgodt’ fuldt ud meningen, eller ’dobbeltplusgodt’, hvis det skal være endnu stærkere.”

”... hele formålet med nysprog er at fokusere tankens rækkevidde. Til sidst har vi gjort tankeforbrydelser umulige, fordi der ikke er ord til at udtrykke dem. Børnene – den nye generation – vil slet ikke kunne tænke forkerte tanker. De har simpelthen ikke ordene til det.”

- Prøv at lave en definition af **nysprog**, som den ville se ud i en ordbog. Se bagefter på nettet, hvad ordbøgerne – evt. også de engelske – siger, og tjek også YouTube, som har gode beskrivelser.
- Søren siger her, at formålet med nysprog er at ”fokuserer tankens rækkevidde”, men hvad får magthaverne/Big Mother i sidste ende ud af at kontrollere folks sprog på den måde?
- Kan ord være overflødige, som Søren siger?
- ”Dobbeltplusgodt” er jo helt tosset. Hvad kan have været Orwells mening med at lave dette nye sprog på en måde, så man kommer til at grine ad det?
- I 2084 kan ord i nysprog dække over sandheden og betyde det modsatte af det, man skulle tro. Fx er Ministeriet for fred det ministerium, som styrer krigen. Hvordan bruger man begrebet nysprog i dag? I hvilke sammenhænge bliver begrebet brugt?

Bagerst i George Orwells bog *1984* er en beskrivelse af, hvordan nysprog forventes at udvikle sig. (Lån evt. bogen på biblioteket eller eReolen). Den endelige form af nysprog ville resultere i, at det ville blive svært at skabe skrevet kunst, litteratur, dramatik og svært at formulere sig korrekt i nyhedsmedier osv.

- Hvorfor kan det være et mål for et diktatur at spænde ben for kunst og medier?
- Hvilken funktion og værdi har kunst i alle dens former, litteratur, billedkunst, teater, musik etc., for mennesker?

Ords betydning

I sproget findes ord, som har en forholdsvis neutral betydning, men som kan blive ladet positivt eller negativt, alt efter hvordan de bruges, blandt andet af politikere. Kig på ordene i boksen herunder.

- Hvad er den mest objektive betydning af ordene?
- Hvilke konnotationer har de, negative og positive?
- Hvad kunne man ellers kalde begreberne?
- Hvad kunne man kalde dem på nysprog?
- Hvad betyder det for opfattelsen af dem, at de kaldes lige netop dette?

- effektivisering
- cafe penge
- terrorist
- besætter
- fjumreår
- integrationsydelse

Find selv flere eksempler.

Inspiration

Faktalink om ytringsfrihed (med bibliotekslogin eller MitID):

<https://faktalink.dk/ytringsfrihed>

Faktalink om pressefrihed (med bibliotekslogin eller MitID):

<https://faktalink.dk/pressefrihed>

Anmeldelse af LTI, Information, 3. december 2010:

<https://www.information.dk/kultur/anmeldelse/2010/12/liti-rigets-stemme>

”Mere nysprog, please!” Polemisk indlæg om nysprog, Information, 14. juni 2007:

<https://www.information.dk/2007/07/mere-nysprog-please>

”Bliver du et bedre menneske af kunst? Ja, viser ny undersøgelse”, Nordjyske, 28. december 2020:

<https://nordjyske.dk/nyheder/kultur/bliver-du-et-bedre-menneske-af-kunst-ja-viser-ny-undersoegelse/e610ec60-160b-4b9f-9caa-4f8582fd98d5>

”Kunstens betydning”, Bikubenfonden:

<https://www.bikubenfonden.dk/kunstens-betydning>

Klog på sprog: ”Terrorister og besættede – findes der et neutralt sprog om krigen?”, 17. november 2023:

<https://www.dr.dk/lyd/p1/klog-paa-sprog/klog-paa-sprog-2023/klog-paa-sprog-terrorister-og-besaettede-11032307465>

Tankekontrol

Magten over sproget er grundpilleren i at påvirke indbyggerne i Europa til at mene og tænke det, som Big Mother ønsker.

En del af det arbejde går ud på hele tiden at have magten over historien, så Partiet kan se ud, som om det altid har haft ret, og dermed bevise sin storhed, og Vincent arbejder med at omskrive historien, før han bliver arresteret. Scenerne, hvor Vincent bliver spurgt, hvem Europa er i krig med, viser netop denne omskrivning af fortiden, som også udtrykkes i slagordet:

”Den, der kontrollerer fortiden, kontrollerer fremtiden; den, der kontrollerer nutiden, kontrollerer fortiden.”

- Hvordan skal det forstås?

Nogle borgere kan sikkert som Vincent huske, at Europa ikke altid har været i krig med Østasien, men her træder begrebet **dobbelttænkning** ind, og det er helt centralt i tankekontrollen. Hvis man mestrer det, er man en god borger, men det betyder samtidig, at man accepterer ikke at stole på egne erindringer.

Borgström siger til Vincent:

”Du tror, at virkeligheden er noget objektivt, noget ydre, der eksisterer i sig selv. Du tror også, at virkelighed er selvindlysende. Når du narrer dig selv til at tro, at du ser noget, går du ud fra, at alle andre ser det samme som dig. Men virkeligheden er ikke noget ydre, Vincent. Virkeligheden eksisterer kun i menneskets hjerne. Kun dér. Ikke i det enkelte menneskes hjerne, for han kan tage fejl (...).”

- Se filmen her, og prøv at forklare med egne ord, hvad **dobbelttænkning** betyder:
<https://www.youtube.com/watch?v=QEhRUY4yAlg>
- Man kan sige, at mennesket er sine erindringer, så hvad betyder det, hvis man ikke længere stoler på, at det, man husker, er rigtigt?
- Kan man blive ”slettet” som menneske, hvis ens erindring hele tiden bliver korrigeret?

Historien

Big Mother har besluttet, at virkeligheden ikke eksisterer som noget ydre. Det må vi formode, at den gør, men der er altid kamp om, hvad begivenheder betyder, og mennesker og stater fortolker virkeligheden, så den passer bedst til deres egne interesser. Det ses fx i krige, hvor de stridende parter aldrig er enige om, hvad der egentlig er sket, og på den måde sørger for, at omverdenen heller ikke kan gennemskue det. Dette

fænomen oplevede George Orwell første gang under den spanske borgerkrig.

I Rusland er for nylig udgivet nye historiebøger, som omskriver betydningen af vigtige begivenheder, så det stiller Rusland i et godt lys. Omskrivninger, man i Vesten nok ikke er så enige i.

- Hvorfor betyder det noget, hvem der skriver historiebøgerne?
- Hvilken gavn har to lande i krig af, at omverdenen har svært ved at gennemskue, hvad der egentlig foregår?
- Vinderen skriver historien, siger man. Hvad betyder det?

En anden vinkel: På Filmskolen i København ønsker nogle elever ikke, at der bliver vist film, som de oplever som krænkende. Filmene er en del af filmhistorien.

- Kan man sige, at eleverne på den måde kommer til at prøve at omskrive filmhistorien ved ikke at ville beskæftige sig med de film?
- Kan de ikke lære noget af dem, selvom de aldrig ville blive lavet i dag?
- Der redigeres også i litteraturen i disse år, fx slettes n-ordet i en del børnebøger, fordi det er krænkende. Er det vigtigt, at man stadig underviser i og taler om de bøger, som indeholder/har indeholdt stødende ord? Og om, hvorfor de ord fandtes?

Inspiration:

"Historiebrug – hvad er det?" Langt, men klogt fra Aarhus Universitet:

<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/historiebrug>

"Rusland har 'radikalt omskrevet' historien i nye skolebøger", TV 2, 8. august 2023:

<https://nyheder.tv2.dk/udland/2023-08-08-rusland-har-radikalt-omskrevet-historien-i-nye-skoleboeger>

"Filmskolen, hvor film forsøges bandlyst", kommentar, 7. januar 2022:

<https://kontrast.dk/sektioner/debat/artikel/filmskolen-hvor-film-forsoeges-bandlyst>

"Vi skal ikke vise film, der krænker eleverne", interview m. lærere, 4. januar 2022:

<https://www.ekkoilm.dk/artikler/vi-skal-ikke-vise-film-der-krænker-eleverne/>

"Nu renses Pippi på dansk for ordet 'neger'", Kristeligt Dagblad, 30. november 2020:

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/nu-renses-pippi-paa-dansk-ordet-neger>

"Astrid Lindgren fortrød 'negerkonge'", Ekstra Bladet, 30. september 2014:

<https://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/article5085004.ece>

4. Forestillingsanalyse

Scenografi, lys, lyd, spillestil osv. skaber sammen med teksten en samlet forestilling. Alle dele bidrager, men måske ikke lige meget. Når I ser forestillingen, så husk at lægge mærke til:

Før forestillingen

- Hvilken spillestil bruger skuespillerne?
- Lyt til lyd og musik. Se på kostumer, scenografi, rekvisitter, lys osv.
- Hvilke redskaber bliver brugt til at fremme forestillingens budskaber?

Efter forestillingen

- Hvad var dit umiddelbare indtryk af forestillingen? Begrund det.
- Hvordan var spillestilen?
- Hvordan bidrager kostumer, scenografi, rekvisitter, lys til forestillingen?
- Hvilken betydning/funktion har børnesangen "Bro bro brille"?
- Har det en særlig effekt, at nogle af personerne kun findes som film? Bliver de mere ubehagelige? Skaber det afstand til publikum? Eller betyder det ikke noget?
- Hvad betyder det for oplevelsen, at de samme skuespillere har flere roller? Er det mon bare en praktisk foranstaltning, eller giver det et ekstra lag til forestillingen?
- Var der noget ved forestillingen, som du særligt tænkte over bagefter? Hvad og hvorfor?

Publikumsinddragelse

I nogle teaterforestillinger henvender skuespillerne sig direkte til publikum og bryder dermed det fiktive rum. Dramatiker og instruktør Bertolt Brecht (1898-1956) kaldte dette for "verfremdungseffekt", dvs. fremmedgørelse, distancering. Brecht brugte metoden, fordi han ønskede, at publikum skulle forholde sig kritisk til, hvad der foregik, i stedet for blot at leve sig ind i illusionen.

I 2084 har man valgt at henvende sig til publikum i begyndelsen og slutningen af forestillingen, hvor man inddrager publikum som en del af Big Mothers samfund. Teaterforestillinger, som handler om en diktator eller om mennesker, som lever i ufrihed, er velegnede til at inddrage publikum, fordi man kan illustrere, hvor hurtigt man kan komme til at ligge under for gruppepres. Hvis skuespillerne i en forestilling om Hitler fx beder publikum om at heile, hvad skal de så gøre? Det er jo bare en teaterforestilling, men samtidig er det dybt ubehageligt at heile. Hvad gør man? Hvad gør de andre? Er det pinligt at lade være?

- Har I forslag til, hvad man kunne have gjort, hvis man ønskede at inddrage publikum mere i 2084?
- Hvorfor tror I, man har valgt ikke at gøre det?
- Opdiget en handling, hvor det vil være let at inddrage publikum.